

ترجمه انگلیسی این مقاله نیز با عنوان:
The Course of Resuscitation and Evolution
of Contemporary Turkish Miniature
در همین شماره مجله به چاپ رسیده است.

مقاله پژوهشی

سیر احیا و تحول هنر نگارگری معاصر ترکیه*

سودا ابوالحسن مقدمی^۱، مهدی محمدزاده^{۲*}

۱. پژوهشگر دکتری هنرهای اسلامی، دانشکده هنرهای صناعی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، ایران.

۲. عضو هیئت علمی، دانشکده هنرهای تجسمی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، ایران.

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۰۲/۰۱

تاریخ پذیرش: ۲۰۲۰/۱۱/۲۱

تاریخ دریافت: ۲۰۲۰/۰۳/۰۲

چکیده

بیان مسئله: نگارگری معاصر ترکیه وام‌دار میراث عظیم نقاشی عثمانی است. هرچند در طی مسیر پرفرازونشیبش بعد از شکل‌گیری جمهوریت ترکیه (۱۹۲۳ م.) دچار افول شد و تا دهه ۱۹۴۰ م. چندان در هنر ترکیه قابل ردیابی نیست، ولی در نهایت توانسته است به کمک هنرمندانی که در پی احیای نگارگری بوده‌اند، امروزه به سبک‌های خاص و شیوه‌های شخصی دست پیدا کند. این سبک شخصی و نوآوری‌ها بعد از ۱۹۷۰ م. در دو بخش تحول و نوآوری مضمونی نگاره‌ها و سپس تحول و نوآوری فرمی نگاره‌ها به وضوح قابل پیگیری است.

هدف پژوهش: این پژوهش در نظر دارد تحولات و نوآوری‌های نگارگران معاصر ترکیه را مورد مطالعه قرار دهد و در طی پژوهش به این دو سؤال پاسخ دهد: «نگارگری ترکیه بعد از استقرار جمهوریت چه ویژگی‌هایی دارد؟» و «چه آثار نوآورانه‌ای در نگارگری معاصر ترکیه شکل گرفته است؟» و در همین راستا برای پاسخ به سؤالات مورد نظر در این پژوهش آثار ده نگارگر معاصر که دارای سبک شخصی هستند، مورد مطالعه قرار گرفته است.

روش پژوهش: این مقاله با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی و با گردآوری اطلاعات به روش کتابخانه‌ای و آرشیوی از طریق مکاتبات با خود هنرمندان و جمع‌آوری آثار از مجموعه‌های شخصی آنها، به مطالعه و تحلیل آثار پرداخته است.

نتیجه‌گیری: نتایج نشان می‌دهد گروهی از نگارگران با بهره‌گیری از سبک و اسلوب مکتب نگارگری کلاسیک عثمانی دست به نوآوری در مضمون زده‌اند و گروه دیگر نه تنها اسلوب رایج نگارگری کلاسیک را تغییر داده‌اند، بلکه نگارگری را در هنرهای اجرایی و مفهومی نیز اجرا کرده‌اند. به عبارت دیگر نگارگران معاصر در کنار حفظ سنت‌های نگارگری عثمانی توانسته‌اند مفاهیم معاصر را در قالب‌های بیانی امروزی به مخاطب ارائه کنند.

واژگان کلیدی: نگارگری ترکیه، هنر معاصر، مکتب عثمانی.

مقدمه

نگارگری معاصر ترکیه نیز همچون برخی از هنرهای معاصر، وام‌دار میراث عظیم هنر پیشین خود است. نگارگری عثمانی در طی قرن‌ها با تأثیراتی که از ایران صفوی و سایر

مکتب‌های هم‌عصر خود گرفته، راهی طولانی را سپری کرده و در نهایت به مکتبی ماندگار و متفاوت از سایر مکتب‌های نگارگری تبدیل شده که الهام‌بخش هنرمندان معاصر شده است. در دوران جمهوریت و در سال‌های آغازین آن یعنی سال‌های دهه ۱۹۴۰ م.، جریان هنری که بتوان از آن به‌عنوان نگارگری نام برد وجود ندارد، ولی در دهه‌های بعدی با تلاش‌های بی‌وقفهٔ پروفیسور «احمد سهیل انور»^۱ و همکاران او در سال‌های دهه ۱۹۷۰ م. شاهد احیای دوباره نگارگری در ترکیه هستیم. در طی این مسیر، هنرمندان

* این مقاله برگرفته از رسالهٔ دکتری «سودا ابوالحسن مقدمی» با عنوان «تحلیل گفتمان‌های نگارگری معاصر ترکیه (۱۹۲۳-۲۰۱۸)» است که به راهنمایی دکتر «مهدی محمدزاده» و دکتر «عدنان تپجیک» و مشاورهٔ دکتر «محمد رضا مریدی» در «دانشکدهٔ هنرهای صناعی» دانشگاه هنر اسلامی تبریز» در حال انجام است. ** نویسندهٔ مسئول: ۰۴۱۳۵۴۱۹۷۱۰@mohammadzadeh@tabriziau.ac.ir

به معرفی هنرمند معاصر، «اومور کوچ»^۳ پرداخته و تعدادی از آثار ایشان را با ذکر تصاویر توصیف کرده است. باتورالپ (Baturalp, 2018)، در مقاله «استاد مینیاتور، تانر آلاکوش» بیوگرافی «تانر آلاکوش»^۴ را بیان کرده و آثارش را بدون هیچ‌گونه بررسی و تحلیل ساختاری یا مفهومی معرفی کرده است. همین شیوه بیوگرافی و معرفی آثار بدون تحلیل در سه مقاله زیر و برای سه نگارگر، «جانان شنول»^۵، «اولکر ارکه»^۶ و «گونسل کاتو»^۷ نیز تکرار شده است.

۱. خوانش جنسیت اجتماعی ترکیه در آثار جانان شنول، نوشته اولکر ییلماز (Yilmaz, 2010)؛
۲. هنر مینیاتور نوآورانه، ماجرای ۶۸ ساله اولکر، نوشته فاطما یوون (Yavun, 2016)؛
۳. هنرمند ساختارشکن در مینیاتور، گونسل کاتو، نوشته سمرا اونلو (Ünlü, 2015).

در مقاله کلیچ (Kiliç, 2014)، تحت عنوان «تأثیرات هنرهای سنتی بر نقاشی معاصر ترکیه» نویسنده از گفتمان غالب جامعه ترکیه در دوران بعد از دوران جمهوریت صحبت می‌کند و سپس تأثیرات هنر گذشته را بر هنرهای سنتی معاصر از جمله نگارگری و خوشنویسی بیان می‌کند. در پایان‌نامه آک کورت (Akkurt, 2015)، با عنوان «ویژگی‌های هنر مینیاتور ترکیه بعد از دوران جمهوریت» درباره تمام ابزار، نوع رنگ‌ها، نوع کاغذ و حتی نوع قلم‌هایی که در تابلوهای نگارگری معاصر ترکیه به کار برده شده، تحلیل جامعی در قالب جدول‌های آماری صورت گرفته است و در خلال این تحلیل‌ها به مکتب نقاشی عثمانی و مکتب نگارگری ایران و تأثیرات آنها بر نگارگری معاصر ترکیه اشاره شده است. کوروچو تومچلیک (Korucu Tümcelik, 2018) نیز در پایان‌نامه خود با عنوان «ادامه سنت مینیاتور در آثار امروزه، دو هنرمند و طراحی‌های نو» نیز بعد از معرفی مکتب نقاشی عثمانی، به معرفی آثار دو هنرمند معاصر، «اولکر ارکه» و «تانر آلاکوش» پرداخته است. الماس (Elmas, 1998)، در رساله دکتری خود، تحت عنوان «تأثیر مینیاتور بر نقاشی معاصر ترکیه» درباره تأثیراتی که نقاشی عثمانی و مینیاتور ترک بر نقاشی غربی رایج در ترکیه گذاشته، بررسی‌هایی انجام داده است. با توجه به پیشینه ذکر شده و اینکه تحقیقات جامعی در خصوص معرفی نگارگران معاصر ترکیه و روند تحولات نگارگری در آن انجام نگرفته، این پژوهش در نظر دارد با معرفی کوتاه هنرمندان و تحولات نقاشی در اوایل جمهوریت ترکیه، به معرفی نگارگران برجسته معاصر و سپس به مطالعه نوآوری‌های آثار آنان بعد از دهه ۱۹۷۰ م. بپردازد. از نظر اساتیدی همچون پروفیسور «عدنان تیچیک»^۸ که در این حوزه صاحب‌نظر هستند، این نگارگران هنرمندانی هستند که در مسیر تحول نگارگری معاصر، نوآوری‌های

نگارگر به دو دسته تقسیم می‌شوند. نسل اول «سهیل انور» و همکاران او هستند که فقط در پی احیای هنر نگارگری ترکیه هستند. در این دوره با خلاقیت و نوآوری کمی روبه‌رو هستیم و اکثر آثار این دوره تحت تأثیر نقاشی غربی هستند، ولی هستند کسانی که در سال‌های بعد از «سهیل انور» با اینکه از میراث عظیم هنر عثمانی بهره برده‌اند، توانسته‌اند سبک‌های شخصی خود را نیز در آنها اجرا کنند. نسل دوم نگارگران معاصر شاگردان نسل مذکور هستند که توانسته‌اند به سبک و بیان شخصی خود در دوران معاصر دست پیدا کنند و با برگزاری نمایشگاه‌های بین‌المللی و فروش داخلی و برون‌مرزی آثار، بار دیگر هنر نگارگری ترکیه را به اوج برسانند و در همین تلاش‌ها توانسته‌اند با تلفیق سنت و مدرنیته، بیان معاصر و شخصی خود را در آثارشان ماندگار کنند.

در همین راستا این پژوهش درصدد پاسخ به دو سؤال زیر است:

۱. نگارگری ترکیه بعد از استقرار جمهوریت چه ویژگی‌هایی دارد؟
۲. چه آثار نوآورانه‌ای در نگارگری معاصر ترکیه شکل گرفته است؟

برای دستیابی به پاسخ سؤالات، در مقاله حاضر، نخست به معرفی اجمالی نگارگری عثمانی در اوایل جمهوریت و سپس به معرفی نگارگران معاصر دارای سبک شخصی بعد از دهه ۱۹۷۰ م. پرداخته شده و در نهایت تحولات نوآورانه در مضمون و فرم آثار آنها مطالعه شده است. در این مطالعه از روش توصیفی-تحلیلی بهره گرفته شده است و اطلاعات و تصاویر به روش کتابخانه‌ای و همچنین به روش آرشیوی و مکاتبات با خود نگارگران و جمع‌آوری از مجموعه‌های شخصی آنها صورت گرفته است.

پیشینه پژوهش

متأسفانه مسئله این تحقیق نه تنها در منابع داخلی به هیچ عنوان مطرح نشده، بلکه در ترکیه نیز به صورت جامع تحقیقاتی در باب سیر تاریخی و مسیر تحولات نگارگری معاصر انجام نگرفته است، بلکه اکثر آثار به معرفی مکتب نگارگری عثمانی و تحولات نقاشی و یا تأثیراتی که نگارگری عثمانی از ایران گرفته پرداخته‌اند. در این بخش به آن دسته از مقالات و پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و رساله‌های دکتری که در باب نگارگری معاصر ترکیه تحقیقاتی انجام داده‌اند اشاره می‌شود. در تعدادی از مقالات تنها به معرفی یک هنرمند و آثارش پرداخته شده است و مطلبی درباره جریان‌سازی نگارگران معاصر و یا تحلیلی از آثار آنها ارائه نشده است. برای مثال «روحی کناک»^۹ (Konak, 2015) در مقاله «جست‌وجوی نوآوری و تأثیرات سنت مینیاتور عثمانی در آثار اومور کوچ» مقدمه‌ای طولانی درباره مکتب نقاشی عثمانی و معرفی دوره‌های مختلف و هنرمندان آن، به رشته تحریر درآورده است و بعد از معرفی «دوران بعد از جمهوریت» در ترکیه،

برجسته‌ای داشته‌اند و هنرجویان و دانشجویان زیادی در این حوزه پرورش داده‌اند.

مبانی نظری تحقیق

پژوهش حاضر در تلاش است سیر احیا و تحول نگارگری معاصر ترکیه را در مسیر تحولات و نوآوری‌های آن، بعد از دوران جمهوریت مورد مطالعه و تحلیل قرار دهد. منظور پژوهشگر از نگارگری در این پژوهش همان مینیاتور معاصر ترکیه است نه نقاشی معاصر (نقاشی رئالیست یا انتزاعی). همانطور که خود منابع ترکی هم میان این دو تفاوت قائل شده‌اند، این مقاله نیز فقط سیر تحول نگارگری معاصر را بررسی می‌کند و در این راستا نوآوری‌های نگارگران را در مضمون و یا نوآوری آن را به صورت هنرهای اجرایی یا چیدمانی بیان می‌کند و قصد معرفی سایر هنرهای غیر از نگارگری را ندارد. ولی در همین راستا در جهت شناسایی سیر تحول نگارگری بعد از استقرار جمهوریت، برخی از آثار اولیه تنها با استفاده از موتیف‌های هنرهای سنتی در مسیر احیای نگارگری قدم برداشته‌اند، بنابراین برای فهم هرچه بیشتر این تحولات، اشاره و بازگشت به ابتدای مسیر لازم و ضروری به نظر می‌رسد. به عبارت دیگر این مقاله در پی نشان دادن چگونگی مسیر احیا نگارگری بعد از دوران غرب‌گرایی و سپس تحولات معاصر و نوآوری هنرمندان نگارگر آن است. در همین راستا لازم است مبانی نظری این پژوهش تا حدودی مشخص شود. بعد از استقرار جمهوریت ترکیه در سال ۱۹۲۳ م. تا سال‌های دهه ۱۹۵۰ م. ایدئولوژی‌های رسمی کشور، گفتمان ملیت‌گرایی و غرب‌گرایی بود. گروه هنری مستقلان که در سال ۱۹۲۴ م. تأسیس شد و همچنین سایر گروه‌های هنری نیز همین روند غرب‌گرایی را در تکنیک و مضمون تابلوهای نقاشی ادامه دادند. تمام هنرمندان و گروه‌های هنری با استفاده از تکنیک‌های غربی آثاری با مضمون‌های غربی خلق می‌کردند؛ هنری ساختارگرا و فرمالیستی و هنری جهان‌شمول که در پی یکسان‌سازی هنر در تمام جهان بوده است تا از هنر مکان‌زدایی کرده‌باشد. «آنها به دنبال فرم‌های جاودانه و تجربه‌های جهانی هنر بودند» (مریدی، ۱۳۹۸، ۱۹۷). ولی در سال‌های بعد هنرمندان با مجموعه سفرهای آناتولی و تصویرسازی فرهنگ بومی و فولکوریک آن منطقه، در برابر جریان جهانی شدن شروع به مقاومت کردند. «این محلی‌گرایی به معنای بازگشت به مفهوم مکان و جغرافیاست» (همان، ۲۰۶). در سال‌های دهه ۱۹۴۰ م. و پس از آن هنرمندان نگارگر در مقابله با سلطه هنر مدرن بر جامعه هنری، در راستای گفتمان اصالت‌گرایی یا بازگشت به خویشتن دست به تلاش‌هایی زدند. به عبارت دیگر «هنرهای بومی و سنتی در واکنش به جریان جهانی‌شمول هنر مدرن به صورت خرده‌فرهنگ‌های هنری دوباره

احیا شدند. این بازگشت‌گرایی به سنت‌های هنری نه برای بازسازی سنت، بلکه برای سامان‌بخشیدن به هویت معاصر بوده است» (همان، ۲۰۰). در این دوران هنرمندان نگارگر بار دیگر به تکنیک‌ها و اصول نقاشی سنتی ترکیه (مکتب نگارگری عثمانی) رجوع کردند. در طی این سال‌ها به دلیل توجه نقاشان به موضوعات ملی و میهنی و همچنین اهمیت احیای هنرهای سنتی، مضمون‌های جدیدی وارد آثار نقاشی شد، به طوری که حضور عناصر قالی، گلیم، سفال و سرامیک در کنار مضمون‌های فولکوریک، ملی و آیینی در نقاشی‌ها همگی به نمادی از هویت تبدیل شدند و در همین راستا نگارگری نیز به‌عنوان یکی از هنرهای سنتی مورد توجه قرار گرفت، البته این آثار با موتیف‌های سنتی ولی به روش و تکنیک‌های غربی انجام می‌گرفت و این نقطه آغاز مسیر احیای نگارگری بعد از دهه‌ها غرب‌گرایی و فراموشی هنرهای سنتی است.

بنابراین در حال حاضر، نگارگران معاصر ترکیه در عین آنکه در پی بازتعریف گفتمان نقاشی سنتی خود هستند، به دنبال هویت‌سازی یا حفظ هویت تاریخی و ملی خود هستند و در این پارادایم معاصر هنرمندان آزادی بیشتری برای بیان اندیشه‌های خود در غالب آثار هنری دارند، به عبارت دیگر در این دوره، گفتمان‌ها به موازات یکدیگر در جامعه حضور دارد و هنرمندان نگارگر با هر گرایشی و با هر شیوه‌ای به بازتعریف هویت فرهنگی و تاریخی و ملی خود می‌پردازند.

نگارگری معاصر ترکیه در اوایل جمهوریت

بعد از عصر غرب‌گرایی عثمانی و به دنبال انحلال سلطنت، دوره جمهوریت از سال ۱۹۲۳ م. در ترکیه آغاز شد. در دهه‌های آغازین دوره جمهوریت هنر نگارگری عثمانی دچار افول و رکود شد. از آنجا که گفتمان غالب در آن دوره مدرنیته بوده است، تمام هنرمندان و گروه‌های هنری نیز در همین راستا فعالیت‌های هنری خود را انجام می‌دادند. «برای مثال «گروه چاللی»^۹، «گروه د»^{۱۰} و «مستقلان»^{۱۱} همگی در راستای زیبایی‌شناسی غربی و کاربرد اصول نقاشی غرب و رواج مدرنیته در ترکیه، فعالیت می‌کردند» (Kiliç, 2014, 321). از میان این گروه‌ها تنها گروهی که بعد از ۱۹۵۰ م. به صورت خیلی کم‌رنگ از هنر سنتی ترکیه تأثیراتی پذیرفت گروه د بوده است. در سال‌های دهه ۱۹۴۰ م. و در میان تمام آثاری که به شیوه غربی در حال تولید بود، تنها هنرمندی که در تلاش بود تا از تأثیرات گریزناپذیر نقاشی غرب در آن دوره در امان باشد «تارگوت زعیم»^{۱۲} بود. در آثار او هم نشانی از نگارگری ترکیه نمی‌بینیم، ولی تنها تفاوت آثار او با هم‌عصرانش این بوده که با استفاده از رنگ‌های سنتی و استفاده از موضوعات بومی، حس و حال غربی آثارش را کاهش داده و این کار را گاه با کاربرست تزیینات بومی و بسیار ظریف در لباس زنان نشان

دوره را کم کند، ولی همچنان آثار او بیشتر شبیه نقاشی است تا نگارگری. هنرمند دیگر «جاهده کسکین‌ار»^{۱۴} از هنرآموزان «سهیل انور» است. موضوع آثار این هنرمند زنان روستایی و زندگی روستایی بوده و همانند «نیشای آی‌بی»، از موتیف‌های سنتی برای تزیین لباس زنان استفاده کرده است.

تصویر ۲. «جلد کتاب»، احمد سهیل انور، ۱۹۷۲ م. مأخذ: <https://www.dunyabizim.com>

داده است. موضوع اصلی آثار «زعیم» بیشتر زنان عشایر، زنان روستایی و زندگی روزمره آنها بوده است (تصویر ۱). در سال‌ها و دهه‌های بعد از آن با تلاش‌های بی‌وقفه پروفیسور «احمد سهیل انور» و همکاران او در سال‌های ۱۹۶۰-۱۹۷۰ م. و تأسیس آتلیه‌های هنری، در پی احیای دوباره نگارگری و هنرهای سنتی در ترکیه، تلاش‌های جدی صورت گرفت.

همانطور که ذکر شد «سهیل انور» از جمله کسانی بود که در احیای نگارگری معاصر ترکیه تلاش‌های بی‌شماری انجام داده است، هرچند در آثار او نیز گاهی تأثیرات شیوه‌های غرب قابل مشاهده است. برای مثال در تصویر ۲ تصویر میان قاب در جلد کتاب، طبیعتی به شیوه رئالیستی است، ولی در نهایت برای تزیینات اطراف آن از نقوش اسلیمی استفاده شده است تا اندکی از غرب‌گرایی صرف اثر کاسته شود.

هنرمند دیگری که در اوایل دوره جمهوری سعی در احیای هنر نگارگری ترکیه داشته «نیشای آی‌بی»^{۱۳} بوده است. موضوع آثار او هم بیشتر زنان و تصویرسازی زندگی روزمره است (تصویر ۳).

«نیشای آی‌بی» نیز از موتیف‌های سنتی و کم‌وبیش از خطوط شبیه نگارگری استفاده کرده تا کمی از غرب‌زدگی آثار آن

تصویر ۳. «دختران بالای دار قالی»، نیشای آی‌بی، ۱۹۷۹ م. مأخذ: Aybey, 1979, 42.

تصویر ۱. «میوه‌ها و آجیل‌ها»، زعیم، دهه ۱۹۵۰ م. مأخذ: <http://www.sanatteorisi.com>

نگارگری معاصر ترکیه، بعد از دهه ۱۹۷۰ م.

همانطور که گفته شد هنرمندان نگارگر در دهه‌های اول جمهوری با وجود تلاش برای احیای نگارگری، هنوز هم تحت تأثیر نقاشی غرب بودند، ولی در دهه‌های بعد از ۱۹۷۰ م.، شاگردان «سهیل انور» مسیر جدیدی در نگارگری معاصر ترکیه باز کردند، به طوری که می‌توان اذعان داشت که هنرمندان این دوره در تلاش بوده‌اند که در کنار حفظ سنت نگارگری عثمانی، نوع‌آوری‌های معاصر نیز انجام دهند و هر کدام با ارائه یک شیوه یا سبک شخصی به دنبال حفظ هویت این هنر بوده‌اند. در همین راستا تحولات و نوآوری‌هایی که نگارگران معاصر بعد از دهه ۱۹۷۰ م. ایجاد کرده‌اند را می‌توان در دو بخش ۱. نوآوری‌های مضمونی و محتوایی و ۲. نوآوری‌های فرمی و سبکی طبقه‌بندی کرد.

• نوآوری‌های مضمونی و محتوایی

بخشی از نگارگران معاصر در ترکیه با حفظ ساختار و بهره‌گیری از تکنیک‌های کلاسیک عثمانی به نوآوری‌های مضمونی و محتوایی مطابق با عصر خویش دست پیدا کرده‌اند. اولین نگارگری که بعد از دوران جمهوریت برای اولین بار با حس و حال و سبکی که می‌توان گفت نگارگری است اثری تولید کرده، «اولکر آرکه» است. «اولکر» از شاگردان «سهیل انور» بوده است. آثار «اولکر» را می‌توان در چند رده تقسیم‌بندی کرد، ولی هیچ‌کدام از آثارش تقلید صرف از نگارگری عثمانی نیست، بلکه تنها به شیوه نقاشی عثمانی وفادار بوده و مضمون‌ها را از زندگی معاصر زمان خود اقتباس کرده است. موضوع دیگری که در آثار او به چشم می‌خورد موضوعات فولکلور آناتولی و تصویرسازی افسانه‌ها، بازی‌ها و رقص‌های این منطقه است (تصویر ۶).

موضوع دیگری که در آثار «اولکر» بسیار پررنگ است مضمون مولانا، مکان‌های مولویه و سماع زنان است. «اولکر» تک‌چهره‌هایی از مولانا را در سنین مختلف تصویرسازی کرده و یا در برخی نگاره‌ها، مولانا در کنار سایر سماع زنان تصویر شده است. در برخی از نگاره‌هایی که اولکر تصویرسازی کرده، نگاره‌های سیاه و سفید نسخه‌های عثمانی را به صورت رنگی دوباره تصویرسازی کرده است (تصویر ۷).

از نگارگرانی که با استفاده از شیوه عثمانی کلاسیک و با تغییر در مضمون دست به نوآوری در نگارگری معاصر زده است «نصرت چولپان»^{۱۷} است. «نصرت چولپان» از جمله شاگردان «سهیل انور» بود که در زمینه احیای نگارگری فراموش‌شده ترکیه تلاش‌های زیادی انجام داد. «نصرت چولپان» معماری بود که نگارگری انجام می‌داد و حرفه معماری او تأثیر به‌سزایی در پیدایش سبک شخصی او داشته است. او در دوره سی‌ساله حرفه‌ای خود بیش از ۳۰۰ نگاره خلق کرده است و شهرت او به دلیل نمایش سبک نگارگری کلاسیک عثمانی در نگارگری

با این تفاوت که آثاری که «جاهده» خلق کرده اکثراً براساس اشعار شاعران دوره عثمانی بوده است. برای مثال تصویر ۴ از شعرهای «کاراجا اوغلان»^{۱۵} و تصویر ۵ از اشعار «ریاضی محمد افندی»^{۱۶} الهام گرفته و تصویرسازی شده است.

آثار «جاهده» کمی بیشتر از هنرمندان قبلی به حال‌وهوای نگارگری نزدیک شده است. شیوه‌پردازی کوه‌ها و آسمان، شکل ابرها و قلم‌گیری لباس‌ها و سربندها و موتیف‌های طراحی شده روی لباس زنان دارای طراحی‌های قوی از اسلیمی‌های پیچان و عناصر ختایی است. «جاهده» در سال‌های بعد تک‌نگاره‌هایی از سلاطین عثمانی و مولانا نیز تصویرسازی کرده است.

تصویر ۴. «دختران روستایی»، جاهده کسکینار، ۱۹۹۰ م. مأخذ: Çekin, 2008, 23.

تصویر ۵. «چهره‌هایی چون گل»، جاهده کسکینار، ۱۹۹۴ م. مأخذ: Çekin, 2008, 19.

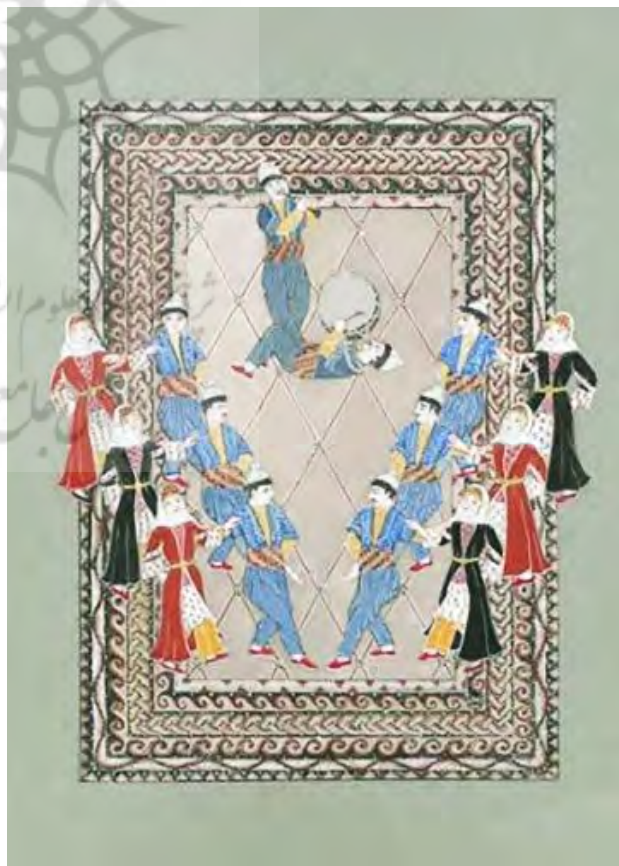

به شهرهای معروف و قاره‌های جهان است، از جمله نیویورک، پاریس، مسکو، کلن و استرالیا (تصویر ۹). در تمام آثار «نصرت چولپان» عناصر بومی و ملی و آثار تاریخی جایگاه ویژه‌ای دارند. نصرت با معرفی یک بنای تاریخی و ملی و با استفاده از فیگورهای مختلف با لباس‌های بومی، در ترکیب‌بندی تصویر، به سنت دیرینه نگارگری عثمانی برای نشان‌دادن تاریخ و جریان‌های اجتماعی عصر خودش بسیار وفادار بوده است. به عبارت دیگر نصرت چولپان شیوه کار و سنت نگارگری عثمانی را اتخاذ کرده و آن را در جریان‌های معاصر حل کرده است. تفاوت کار او با آثار «متراقچی نصوح» در استفاده هوشمندانه هنرمند از فیگورهاست. آثار «متراقچی» بیشتر شبیه نقشه‌های هوایی شهرها و راه‌هاست، ولی «نصرت چولپان» با کاربست فیگورها در آثارش آنها را بیشتر به فضای نگارگری نزدیک کرده است. ویژگی دیگر آثار «نصرت چولپان» استفاده از ترکیب‌بندی اسپیرال برای نشان‌دادن حرکت کشتی‌ها در دریا است. هنرمند به خوبی توانسته با تلفیق عناصر نگاره در این ترکیب‌بندی به هارمونی و هماهنگی دلنشین و یکدستی دست پیدا کند. «نصرت

معاصر است. موضوع اصلی نگاره‌های او شهرهای ترکیه، بناهای تاریخی استانبول و سایر شهرهای جهان است و در این میان به تصویرسازی موضوعات دیگری از قبیل کشتی نوح، مولانا و رقص سماع هم پرداخته است (تصویر ۸). الهام‌بخش اصلی «نصرت چولپان» در خلق آثارش نقاش معروف مکتب کلاسیک عثمانی، «متراقچی نصوح»^{۱۸} است. «متراقچی» ابداع‌کننده شیوه توپوگرافی در نگارگری عثمانی قرن شانزدهم میلادی بوده است. «نصرت چولپان» با تلفیق سبک عثمانی با موضوعات معاصر، به خوبی توانسته به سبک شخصی خود دست یافته و تحولی در نوآوری نگارگری معاصر ترکیه ایجاد کند. به عبارت دیگر چولپان با بهره‌گیری از شیوه نصوح و تکنیک توپوگرافی او و با تغییر در مضمون آثارش، دست به نوآوری زده است و در طی این مسیر، سبک و سیاق شخصی خود را نیز در ساختار و ترکیب‌بندی آثار، اعمال کرده است. بخش اعظم آثار «نصرت چولپان» شامل مکان‌های تاریخی استانبول است، از جمله این بناهای تاریخی به موارد زیر می‌توان اشاره کرد: «چاناک قلعه»^{۱۹}، «مسجد گل»^{۲۰}، «برج دختر»^{۲۱} و «قصر توپقاپی»^{۲۲}. بخش دوم آثار او متعلق

تصویر ۷. «مولانا»، اولکر آرکه، ۱۹۹۷ م. . مأخذ: Ülker & Uzel, 1997, 25.

تصویر ۶. «بازی‌های بومی مردم غازی عینتاب»، اولکر آرکه، ۱۹۸۰ م. . مأخذ: www.ktsv.com

تصویر ۹. «استرالیا»، اثر نصرت چولپان، دهه ۱۹۰۰ م. مأخذ: <http://islamic-arts.org>

تصویر ۸. «قلعه آنادولو»، نصرت چولپان، دهه ۱۹۰۰ م. مأخذ: <http://islamic-arts.org>

داد. او غالباً چهره‌های شخصیت‌های معروف تاریخی و ادبی در جهان ترکی اسلامی را تصویرسازی کرده است. برای مثال چهره «یونس امره»^{۲۴} و «احمد یسوی»^{۲۵} از نقاشان و صوفیان ترک و همچنین تصویر مولانا از جمله این تصویرسازی‌ها هستند» (Konak, 2015, 296) (تصویر ۱۲). هنرمند در این شیوه، سبک نگارگری کلاسیک عثمانی را اتخاذ کرده و با شیوه شخصی خود تلفیق کرده است. برای مثال در تصویر ۱۲، نگارگر شیوه توپوگرافی، طراحی بوته‌ها و طبیعت، ابرها و هاله مقدس را از نگارگری کلاسیک گرفته و با شیوه چهره‌پردازی واقع‌گرایانه و شخصی خود تلفیق کرده تا به یک نوآوری متناسب با معاصر برسد. گاهی در کتیبه‌هایی که در نگاره‌ها جای‌گذاری می‌کند، نام شخصی را که تصویر او آمده و یا شعری از آن شخص می‌نویسد.

موضوعات دیگری که «اومور» انتخاب کرده مانند سنت دیرینه عثمانی، تصویرسازی اتفاقات مهم تاریخی است. واقعه فتح استانبول، ورود یهودیان اسپانیایی به خاک عثمانی و فاجعه بوسنی، از این دست موضوعات هستند (تصویر ۱۳). در تصویرسازی واقعه بوسنی در تصویر ۱۳، هنرمند بازهم

چولپان» از مثنی‌برداری صرف از آثار قدما و مکاتب فاصله گرفته و تنها با الهام از شیوه مکاتب آثاری منحصر به فرد خلق کرده و توانسته مفاهیم اصلی نگارگری معاصر را با اسلوب عثمانی تلفیق کند. «نگارگر دیگری که در دوران معاصر با درس‌آموزی در محضر استاد ترک ایرانی، یعقوب جم و سپس با تلفیق سبک کلاسیک عثمانی دست به شیوه‌ای نو و با مضمونی نو زده تانر آلاکوش است» (Baturalp, 2018, 2). آثار «تانر» از نظر مضمون و محتوا بسیار متنوع هستند؛ موضوعاتی از قبیل نگارگری به شیوه «متراقچی نصح» و یا تک‌چهره‌های سلاطین و شخصیت‌های معروف، حیوانات خیالی و افسانه‌ای، حیوانات به شیوه گرفت‌و‌گیر و دیوها (تصویر ۱۰).

نوآوری جدید «تانر» در کارهایش استفاده از شیوه سلف‌پرتره^{۲۳} است. در این شیوه که برای اولین بار توسط این هنرمند به کار برده شده، نگارگر چهره خود را به شیوه نگارگری در تک‌نگاره‌ها تصویرسازی می‌کند (تصویر ۱۱).

«اومور کوچ» از نگارگران معاصر است که در جریان‌سازی و شکل‌گیری نگارگری معاصر ترکیه سهم به‌سزایی داشته است و آثارش را می‌توان در رده تحولات مضمونی و محتوایی جای

ساختارشکنی در اصول نگارگری عثمانی زده و با تغییر در فرم و گاه حتی با تغییر در مضمون، تماماً نگارگری خلاقانه و مدرن خلق کرده‌اند. تعداد این هنرمندان انگشت‌شمار است، ولی تحولی عظیم در روند نگارگری معاصر ترکیه انجام داده و با شیوه‌ای شخصی و مدرن و گاه در قالب هنر اجرایی یا چیدمانی، دست به انتقال مفاهیم معاصر زده‌اند. با در نظر گرفتن اینکه ساختار و فرم تغییر یافته است، گاهی با تغییر هم‌زمان فرم و مضمون در این دست از کارها مواجه می‌شویم. یکی از این هنرمندان «گونسلی کاتو» است. این هنرمند با شاگردی در کنار «سهیل انور» از شانزده‌سالگی و سپس تحصیل در دانشکده هنرهای زیبای توکیو در ژاپن، با نگرشی متفاوت، مسیر نگارگری معاصر ترکیه را تغییر داده است. آثار نگارگری این هنرمند در بازه اول زندگی هنری او بسیار شبیه نگارگری عثمانی بوده است و حتی در مراحل اولیه به بازآفرینی نسخه ورقه و گلشا با همان سبک و سیاق ترکی مغولی پرداخته است، ولی مد نظر این پژوهش بخش دوم زندگی هنری «کاتو» و نوآوری‌های او در نگارگری است. به‌خصوص در سال‌های اخیر با ساختارشکنی در نگارگری سنتی (عثمانی)، دست به نوآوری‌های ویژه‌ای زده و نگارگری

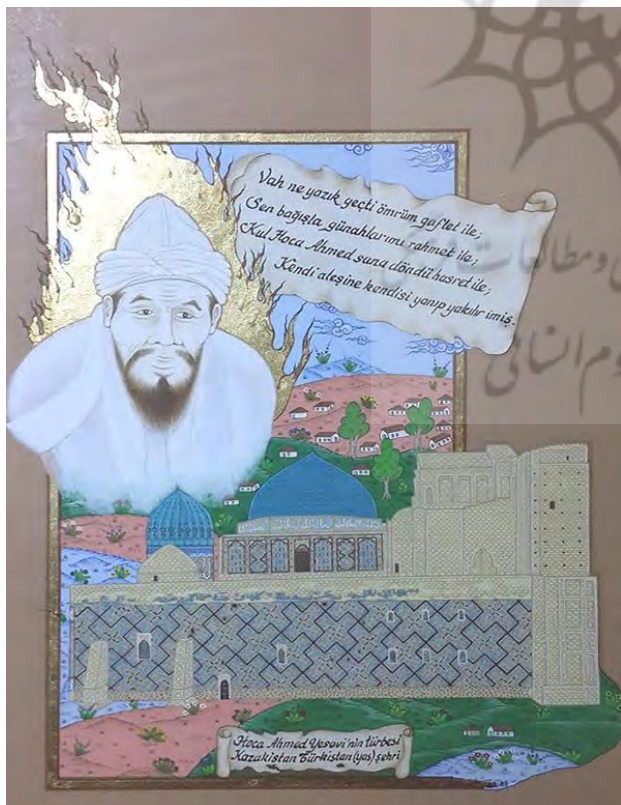
از اسلوب توپوگرافی «نصوح» در نگارگری کلاسیک استفاده کرده و سپس علاوه بر نوآوری در چهره‌پردازی‌های واقع‌گرایانه، از حروف عربی، عثمانی، لاتین و ترکیه امروزی نوشته‌هایی مرتبط با داستان‌نگاره نوشته است.

• نوآوری‌های فرمی و سبکی

در بازه زمانی مورد بحث نگارگرانی بوده‌اند که دست به

تصویر ۱۰. «؟»، تانر آلاکوش، ۲۰۱۷ م. مأخذ: www.taneralakus.com

تصویر ۱۲. «احمد یسوی و مقبره ایشان»، اومور کوچ، ۱۹۹۳ م. مأخذ: Konak, 2015, 309

تصویر ۱۱. «سلف‌پرتره»، تانر آلاکوش، ۲۰۱۵ م. مأخذ: <https://ismek.ist>

در بخش دیگری از این نمایشگاه تصاویر اسب‌ها با موتیف‌های نگارگری روی بوم‌های بسیار بزرگ اجرا شده است. یکی از این نمونه‌ها بُراق (اسب پیامبر در معراج) است که روی ورق طلا و با موتیف‌های گل روی بدنه آن انجام گرفته. این تصویر به‌حدی

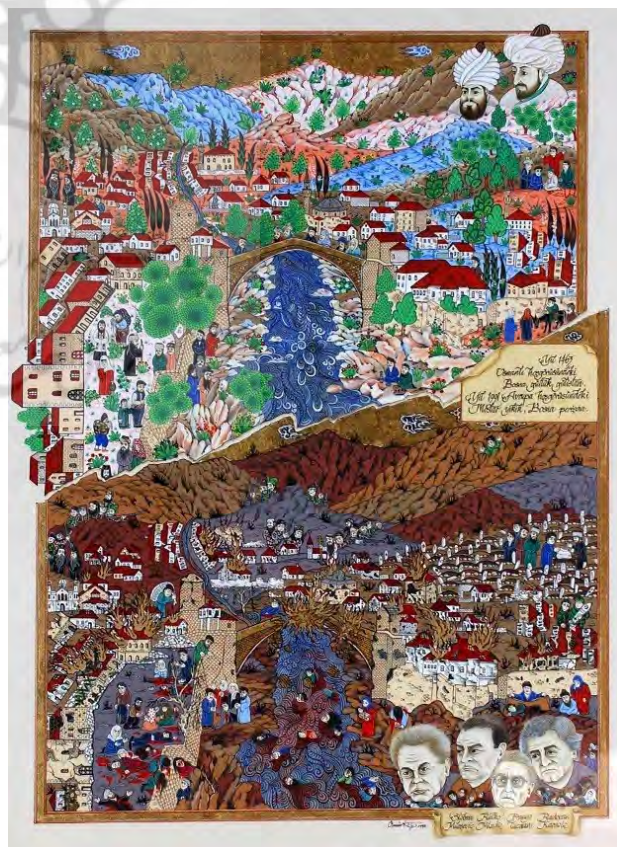
تصویر ۱۴. اثری از «مجموعه هم‌هنگی، نبرد و بدن»، گونسللی کاتو، ۲۰۰۰ م. مأخذ: www.gunselikato.com

تصویر ۱۵. اثری از «مجموعه هم‌هنگی، نبرد و بدن»، گونسللی کاتو، ۲۰۰۰ م. مأخذ: www.gunselikato.com

را وارد تابلوهای عظیم دکوراتیو و یا هنرهای اجرایی^{۲۶} کرده است. برای مثال در یکی مجموعه‌هایی که هنرمند کار کرده، علاوه بر اینکه لباس خود هنرمند به‌مثابه یک بوم مورد استفاده قرار گرفته، از حجم‌هایی که در محیط قرار داده شده نیز برای ارائه مفاهیم استفاده کرده است یعنی هنرمند، از سطحی به جز بوم یا کاغذ برای نگارگری استفاده کرده و کاربرد سنتی کتاب‌آرایی عثمانی را کاملاً تغییر داده است (تصاویر ۱۴ و ۱۵).

در آثار اخیر این هنرمند، همچنان نگارگری به شیوه سنتی و بر روی کاغذ انجام نمی‌گیرد، بلکه با تغییر کارکرد، آن را به‌عنوان هنرهای اجرایی و چیدمانی ارائه داده است. برای مثال در بخشی از نمایشگاه «خیزش مینیاتور»^{۲۷} هنرمند فرم اسب را از نگارگری سنتی انتخاب کرده و در حجم‌های بسیار بزرگ آن را ساخته است و سپس روی بدنه‌های اسب‌ها از نقوش نگارگری استفاده کرده است. در نمایشگاه «خیزش مینیاتور» بیننده با تعداد بی‌شماری از اسب‌های متفاوت حجم‌دار مواجه می‌شود. برای مثال در تصویر ۱۶، از فرم‌های موج‌ابری و موج‌های دریا برای تزئین بدنه اسب استفاده کرده است.

تصویر ۱۳. «فاجعه بوسنی»، اومور کوچ، ۱۹۹۵ م. مأخذ: Konak, 2015, 310.

در مجموعه‌های اخیر هنرمند شاهد کاربست نقوش نگارگری در هنرهای دکوراتیو هستیم (تصویر ۱۹). جمع‌بندی مباحث مطرح شده در جدول ۱ آمده است.

نتیجه‌گیری

نگارگری معاصر ترکیه و نگارگران معاصر آن به دنبال نوآوری در

انتزاعی شده که کاملاً با بُراق موجود در نگارگری متفاوت است و تنها از روی حالت اسب و گردن‌بند طرح مرواریدگونه آن می‌توان تشخیص داد که این کار مربوط به بُراق است. نگارگر با طراحی یک دایره منظم طلایی روی سر بُراق، به صورت کاملاً نمادین به حضور پیامبر تأکید کرده است (تصویر ۱۷).

یکی دیگر از نگارگران ساختارشکن در این دوره «جانان شنول» است. «جانان» گاهی در بیان مفاهیم و مشکلات اجتماعی پا را فراتر گذاشته و علاوه بر ترسیم نگارگری‌های سلف‌پرتره، از حضور خودش در هنرهای اجرایی برای بیان مفاهیم و دغدغه‌های معاصر استفاده کرده است. دغدغه این هنرمند مسائل مربوط به نابرابری زنان در جامعه و آسیب‌ها و آزارهای جنسی و جسمی است. این هنرمند در اکثر آثارش از بدن‌های برهنه به سبک سلف‌پرتره استفاده کرده است. در تصویر ۱۸، بخشی از اثر هنرمند آمده که به صورت سلف‌پرتره و به شیوه نگارگری کار شده است.

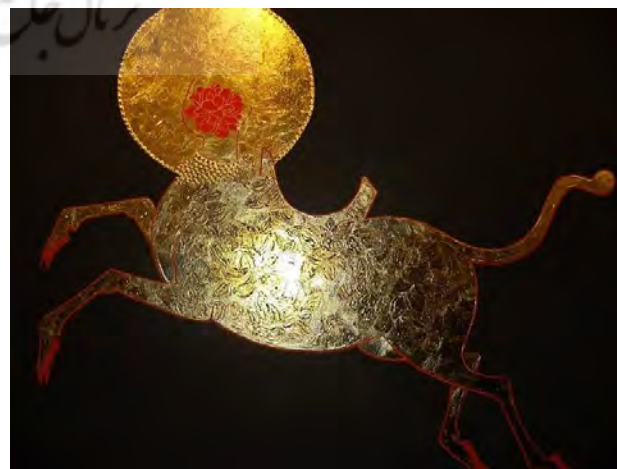
تصویر ۱۸. بخشی از سلف‌پرتره هنرمند در «مجموعه زیبایی کامل»، جانان شنول، ۲۰۰۹ م. مأخذ: <http://www.cananxcanan.com>

تصویر ۱۶. اثری از «مجموعه خیزش مینیاتور»، گونسل کاتو، ۲۰۱۲ م. مأخذ: www.gunselikato.com

تصویر ۱۹. هنر چیدمانی، جانان شنول، ۲۰۱۸ م. مأخذ: www.cananxcanan.com

تصویر ۱۷. اثری از «مجموعه خیزش مینیاتور»، گونسل کاتو، ۲۰۱۲ م. مأخذ: www.gunselikato.com

جدول ۱. سیر تحول نگارگری معاصر ترکیه. منبع: نگارندگان.

ردیف	نام هنرمند نگارگر	نام اثر	سال اثر	تصویر اثر	نوع نوآوری
۱	تارگوت زعیم	میوه‌ها و آجیل‌ها	دهه ۱۹۵۰		استفاده از نقوش هنر سنتی و موضوعات فولکلوریک در نقاشی غرب‌گرایی
۲	احمد سهیل انور	جلد کتاب	۱۹۷۲		استفاده از نقوش هنرهای سنتی در کنار نقاشی غرب
۳	نیشای آی‌بی	دختران بالای دار قالی	۱۹۷۹		استفاده از نقوش سنتی و خطوط شبیه نگارگری
۴	جاهده کسکین‌ار	دختران روستایی	۱۹۹۰		شیوه‌پرداز قوی و حضور نقوش اسلیمی و ختایی بر لباس پیکره‌ها و کاهش حس غرب‌گرایی آثار
۵	جاهده کسکین‌ار	چهره‌هایی چون گل	۱۹۹۴		شیوه‌پرداز قوی و حضور نقوش اسلیمی و ختایی بر لباس پیکره‌ها و کاهش حس غرب‌گرایی آثار
۶	اولکر آرکه	بازی‌های بومی مردم غازی عینتاب	دهه ۱۹۸۰		کاربست شیوه عثمانی و نوآوری در موضوع (موضوعات فولکلور آناتولی و تصویرسازی افسانه‌ها، بازی‌ها و رقص‌های بومی)
۷	اولکر آرکه	مولانا	۱۹۹۷		کاربست شیوه عثمانی و نوآوری در موضوع
۸	نصرت چولپان	قلعه آنادولو	دهه ۱۹۰۰		کاربست شیوه عثمانی (توپوگرافی) و نوآوری در موضوع

ادامه جدول ۱.

کاربست شیوه عثمانی (توپوگرافی) و نوآوری در موضوع		دهه ۱۹۰۰	استرالیا	نصرت چولپان	۹
کاربست شیوه عثمانی و نوآوری در موضوع		۱۹۹۳	استاد احمد یسوی و مقبره ایشان	اومور کوچ	۱۰
کاربست شیوه عثمانی و نوآوری در موضوع		۱۹۹۵	فاجعه بوسنی	اومور کوچ	۱۱
کاربست شیوه عثمانی و نوآوری در موضوع		۲۰۱۷	-	تانر آلاکوش	۱۲
کاربست شیوه عثمانی و نوآوری در موضوع		۲۰۱۵	سلف پرتره	تانر آلاکوش	۱۳
نوآوری در شیوه، مضمون و کارکرد (هنر اجرایی)		۲۰۰۰	مجموعه هماهنگی، نبرد و بدن	گونسل کاتو	۱۴
نوآوری در شیوه، مضمون و کارکرد		۲۰۰۰	مجموعه هماهنگی، نبرد و بدن	گونسل کاتو	۱۵
نوآوری در شیوه، مضمون و کارکرد		۲۰۱۲	مجموعه خیزش مینیاتور	گونسل کاتو	۱۶

نوآوری در شیوه، مضمون و کارکرد		مجموعه خیزش مینیاتور	۲۰۱۲	گونسللی کاتو	۱۷
نوآوری در شیوه، مضمون		سلف‌پرتره از مجموعه زیبایی کامل،	۲۰۰۹	جانان شنول	۱۸
نوآوری در شیوه، مضمون و کارکرد (هنر چیدمانی)			۲۰۱۸	جانان شنول	۱۹

نگارگران ساختارشکن به حساب می‌آیند، زیرا «گونسللی کاتو» با تغییر فرم و تبدیل نگارگری به یک هنر چیدمانی و اجرایی، مسیر کاملاً تازه‌ای به آن بخشیده و جانان شنول نیز گاهی با تغییر فرم و مضمون به صورت هم‌زمان سعی کرده نقدهای اجتماعی درباره آزار زنان را به شیوه نو و با کمک هنر چیدمانی و سلف‌پرتره مطرح کند. بنابراین این دو هنرمند بعد از دوران جمهوریت و بعد از احیای نگارگری معاصر هنرمندان با حفظ ساختارهای نگارگری عثمانی، دست به نوآوری‌های مضمونی و محتوایی زده‌اند. به این ترتیب با معرفی این نگارگران و مطالعه آثار آنها به هر دو سؤال پژوهش پاسخ داده شد.

پی‌نوشت

۱. Ahmet Süheyl Ünver (1898-1986)، نویسنده و پزشک. در سال ۱۹۲۰ م. تحصیلات خود را در دانشکده پزشکی به اتمام رساند. در سال ۱۹۳۹ م. به مرتبه پروفیسوری نائل شد. به سه زبان عربی، فارسی و فرانسه مسلط بود. در رشته‌های تذهیب، نگارگری و ابر و باد و خوشنویسی فعالیت‌های برجسته‌ای انجام داد و جزء اولین کسانی بود که برای احیای نگارگری ترکیه تلاش‌های مستمر و فراوانی انجام دادند (Derya, 2017).
۲. Ruhi konak، عضو هیئت علمی و دستیار معاون دانشکده هنرهای زیبای کاستومونی. رشته تخصصی ایشان نگارگری است و در این حوزه مقالات زیادی به چاپ رسانده‌اند (<http://abis.kastamonu.edu.tr>).
۳. Ömür Koç، عضو هیئت علمی دانشگاه مولا. حوزه تخصصی ایشان نگارگری معاصر ترکیه است و تألیفات زیادی در این حوزه انجام داده‌اند (Konak, 2015, 295).
۴. Taner Alakuş، تذهیب‌کار و نگارگر معاصر ترکیه. دانش‌آموخته کارشناسی‌ارشد رشته تذهیب از دانشکده هنرهای زیبای معمار سینان، مدتی شاگرد استاد نگارگر ایرانی یعقوب جم بود. در نمایشگاه‌های متعددی شرکت کرده و در حال حاضر مدرس دانشگاه معمار سینان است (Baturalp, 2018).
۵. Canan Şenol، نگارگر و هنرمند هنرهای اجرایی. دانش‌آموخته رشته نقاشی از دانشکده هنر دانشگاه مرمره استانبول، در نمایشگاه‌های متعدد هنری و پروژه‌های هنرهای اجرایی شرکت کرده است. در حال حاضر در آتلیه شخصی خود در استانبول مشغول به کار است (Yilmaz, 2010).
۶. Ulker Erke، زیر نظر استاد سهیل انور به یادگیری نگارگری و تذهیب پرداخت و در سال ۱۹۵۸ م. اجازه فعالیت در این حوزه را از استاد خود دریافت

هنر نگارگری معاصر در عین حفظ و احیای گفتمان نقاشی سنتی (عثمانی) و هویت تاریخی خود هستند. هنر نگارگری ترکیه بعد از دوران جمهوریت در ترکیه یعنی از ۱۹۲۳ م. تا دهه ۱۹۴۰ م.، دچار افول شد و عملاً نمی‌توان مسیر و شیوه خاصی را برای نگارگری در این دوره پیگیری کرد به طوری که اندک آثار انجام‌شده نیز تحت تأثیر نقاشی غرب بودند، ولی در نهایت در دهه ۱۹۷۰ م. و پس از آن به کمک «سهیل انور» و همکارانش و بعدها از طریق شاگردان آنها نگارگری معاصر ترکیه توانست مسیر جدیدی را در پیش بگیرد. این پژوهش همانطور که ذکر شد در تلاش است تا مسیر احیا و سیر تحول نگارگری معاصر ترکیه را بیان کند و در این مسیر در پی معرفی نگارگرانی است که در عین احیای نگارگری دارای نوآوری در سبک‌های شخصی خود هستند و در همین حین به مطالعه آثار آنان می‌پردازد. در طی این پژوهش مشخص شد که آثار این نگارگران را می‌توان در دو بخش تقسیم کرد: نگارگرانی که با حفظ ساختار و اسلوب کلاسیک عثمانی دست به تغییر مضمون و محتوا زده‌اند و بخش دوم نگارگرانی که با تغییر اسلوب و تغییر مسیر نگارگری از روی بوم به هنر چیدمانی و اجرایی، به بیان معاصر دست پیدا کرده‌اند. از نگارگران بخش اول نخست «اولکر آرکه» است که با شیوه کلاسیک عثمانی به بیان موضوعات اجتماعی معاصر و یا افسانه‌ها و بازی‌های فولکلور پرداخته است؛ دوم، «نصرت چولپان» که شیوه توپوگرافی «متراقچی نصوح» از مکتب کلاسیک را اتخاذ کرده و به تصویرسازی بناهای تاریخی استانبول و سایر کشورها دست زده است و سوم «لومور کوچ» که با تلفیق یکی از شیوه‌های نگارگری عثمانی یعنی توپوگرافی با سبک شخصی خود (اضافه کردن چهره‌های واقع‌گرا و بزرگ‌تر از سایر عناصر اثر)، دست به نوآوری زده است. در بخش دوم هنرمندانی چون «گونسللی کاتو» و «جانان شنول» معرفی شدند که جزء

- Akkurt, A. (2015). *Cumhuriyet sonrası türk minyatür sanatının özellikleri* (Master thesis). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aybey, N. (1979). XIX yüzyılda türk minyatür sanatı. *Sanat Dünyamız*, 6(16), 37-42.
- Baturalp, V. (2018). Minyatürün usta ismi taner alakuş. *ISMEK EL Sanatlar Dergisi*, (24), 100-107.
- Çekin, Z. (2008). *Cahide keskiner minyatür kitabı*. İstanbul: Zeytin Burnu Belediyesi.
- Derya, D. (2017). *Çağdas türk minyatürü ve minyatürcüleri*, *ESA, İLETİŞİM*. Retrieved 9 Julay 2020 from <https://edebiyatvesanatakademisi.com>.
- Elmas, H. (1998). *Çağdas türk resminde minyatür etkileri* (Doctoral dissertaion). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kiliç, E. (2014). Çağdas türk resminde geleneksel etkileşim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(25), 327-340.
- Konak, R. (2015). Omur koç minyatürlerinde Osmanlı minyatür sanatı geleneğinin izleri ve yenilik arayışları. *The journal of academic social science studies*, (37), 291-314.
- Korucu Tümçelik, E. (2018). *Günümüz uygulamalarında minyatür geleneğini sürdüren iki sanatçı ve yeni tasarımlar* (Master thesis). Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Ülker, E. & Uzel, N. (1997). *Minyatürlerle mevlana ve mevlevilik*. Ankara: Konya Kültür ve Dayanışma Derneği
- Ünlu, S. (2015). Minyatür ezber bozani: günseli kato. *ISMEK EL sanatlar Dergisi*, (18), 36-43.
- Yavun, F. (2016). Minyatür sanatının "yenilikçisi" ulker erkenin 68 yıllık serüveni. *ISMEK EL sanatları*, (21), 18-27.
- Yılmaz, U. (2010). Canan senolun yapıtlarından türkiyede toplumsal cinsiyet okuması. *DEÜ DERGISI*, (4), 125-134.
- کرد. تا سال ۱۹۹۸ م. به‌عنوان عضوی از گروه «تزیینات ترک» در دانشگاه جراح پاشا به تدریس مشغول بود و همچنان در حوزه نگارگری با موضوعات فولکلوریک و عرفانی در حال فعالیت است (Yavun, 2016).
- Günseli Kato. نگارگر و نقاش. در سال ۱۹۸۰ در رشته نقاشی از دانشگاه مرمره استانبول فارغ التحصیل شد. در سال ۱۹۷۴ م. در پروژه‌های که استاد سهیل انور در موزه تویقایی اجرا می‌کردند با ایشان همکاری کرد. برای ادامه تحصیل در سال ۱۹۸۱ م. به دانشگاه هنرهای زیبای توکیو در ژاپن رفت و به مدت ۲۰ سال در آنجا زندگی کرد. در آنجا مدرسه مینیاتور به نام خود تأسیس کرد و به آموزش مینیاتور ترکیه پرداخت. گونسلی در دانشگاه‌های متعددی در استانبول و در دیارتمان‌های تاریخ هنر و فرهنگ هنر تدریس کرده است. در حال حاضر نیز در دانشکده ارتباط تصویری در دانشگاه باهچه شهیر استانبول در حال تدریس است و تقریباً از سال ۲۰۱۰ ساخت و مدیریت برنامه‌های متعدد تلویزیونی در حوزه هنر را عهده‌دار شده است (Ünlü, 2015).
- Adnan Tepecik, عضو هیئت علمی دانشگاه باسکنت آنکارا. ۸. Çalli grubu. ۱۰. D Grubu. ۱۱. Müstakiller. ۱۲. Targut Zaim, نقاش. در سال ۱۹۳۰ م. بعد از اتمام تحصیلات در آکادمی هنرهای زیبا برای ادامه تحصیلات به پاریس سفر کرد و پس از بازگشت به تدریس مشغول شد و به همراه اعضای گروه د و گروه مستقلان نمایشگاه‌های متعددی برگزار می‌کند (Kiliç, 2014, 332).
- Neşe Aybey (۱۹۳۰-۲۰۱۵)، نگارگر، نقاش و نویسنده کتاب «هنر مینیاتور ترکیه در قرن بیستم» (Aybey, 1979).
- Cahide Keskiner (1931-2018). تذهیب‌کار و نگارگر (Çekin, 2008).
- Karacaoğlan. ۱۶. Riyazi Mehmet Efendi. ۱۷. Nusret Çolpan (1952-2008). نقاش، معمار و نگارگر. در طی سی سال زندگی هنری خود، بیش از سیصد اثر خلق کرد (Derya, 2017).
- Matrakçı Nasuh، مشهورترین نقاش از دوره سلطان سلیمان قانونی. اولین نسخه‌ای که او تصور کرده تاریخ سلطان بایزید دوم و مشهورترین کار او نسخه بیان منازل و سفر عراقین و سلیمان نامه بوده است. مترقی ابداع‌کننده شیوه توپوگرافی در نگارگری عثمانی بود. در این شیوه، او صحنه‌های شماتیک را بدون پیکره و به‌وسیله تصاویری از زاویه‌دیدهای متفاوت جمع می‌کرد و در کنار یکدیگر قرار می‌داد (Konak, 2015, 292).
- Çanakale. ۲۰. Gül Çami. ۲۱. Kizkulesi. ۲۲. Topkapi Sarayı. ۲۳. Otoportre. ۲۴. Yunus Emre. ۲۵. Ahmed Yesevi. ۲۶. Performance art. ۲۷. Miniature Rising - 2012.

فهرست منابع

• مریدی، محمدرضا. (۱۳۹۸). *هنر اجتماعی*. تهران: آبان و دانشگاه هنر.

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to the Bagh-e Nazar Journal. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

نحوه ارجاع به این مقاله:

ابوالحسن مقدمی، سودا و محمدزاده، مهدی. (۱۴۰۰). سیر احیا و تحول هنر نگارگری معاصر ترکیه. *باغ نظر*, ۱۸(۹۵), ۳۷-۵۰.

DOI: 10.22034/BAGH.2020.222054.4483

URL: http://www.bagh-sj.com/article_128758.html

